

BERNARDO PASQUINI
Sonatas for two organs
con / with / avec / mit Hadrien Jourdan
(Brilliant Classics, 94347, 2013)

- Concerto – Das Magazin für Alte Musik, 251, September/October 2013

Was bedeutet eigentlich ›Partimento‹? Vereinfacht gesagt nichts anderes als Sololiteratur für den Basso continuo. Die Partimento-Praxis eröffnet somit ein weites musikalisches Feld, in dem der Generalbass seine dienende Funktion des Begleitens abwirft und selbstbewusst in die Rolle einer ungewohnten musikalischen Dominanz schlüpft. Doch diese erweiterte ästhetische Gestalt wird in der vorliegenden Produktion mit vierzehn als bezifferter Generalbass überlieferten Sonaten von Bernardo Pasquini übertroffen von einer formalen Disposition, bei der der Partimento auf zwei Generalbassinstrumente erweitert wird. Letztendlich bleibt nun im musikalischen Dialog zwischen den Continuo-Instrumenten immer sowohl ein didaktischer als auch ein künstlerisch-ästhetischer Ansatz sichtbar. Der Lehrer inszeniert in der Partimento-Praxis einen musikalischen Austausch mit seinem Schüler, der aus dem pädagogischen Ansatz heraus jederzeit in ästhetisch autonome Artefakte übergehen kann.

Ganz wunderbar, wie farbig und reich an idiomatischen Manieren die Organisten hier einen musikalischen Wettstreit evozieren. Dabei ist das Aufregende an dieser Produktion: Scandali und Jourdan überführen den bezifferten Generalbass Pasquinis mit technischer Brillanz stilsicher und variantenreich in einen musikalischen Kosmos, in dem sich jederzeit ein lebendiger und geistreicher Dialog zwischen zwei herausragenden Musikern entwickeln kann. Was ihnen hier musikalisch gelingt, ist nicht zuletzt deshalb so eindrucksvoll, weil die gemeinhin als lastig und unfruchtbar empfundene Antinomie zwischen Komposition und Interpretation, zwischen Kompositionslehre und musikalischer Praxis tatsächlich aufgelöst wird. Wie naheliegend und zielführend zugleich ist doch der Ansatz, die Generalbasslehre und ihre instrumentale Ausführung, die kompositorische Faktur und die affektive Improvisation als zwei Seiten einer Medaille zu betrachten! Wohltuend für den Hörer ist zudem, dass sich zwei musikalische Parameter — Klangfarbe und Raumakustik — ständig verändern. Denn neben den zwei klanglich luxurierenden Orgel-Delikatessen von Callido und Nacchini ermöglicht ein zusätzliches Cembalo (Kopie nach Mucciardi) immer wieder neue farbliche Varianz und akustische Neuorientierung.

Bleibt nur noch anzumerken, dass Scandali und Jourdan mit dieser herausragenden Produktion eine ebenso wichtige wie authentische Perspektive auf den Partimento als ganz besondere organistische Aufführungspraxis geben, die in Rom — aber auch in Neapel am Beginn des 18. Jahrhunderts — besonders verbreitet war.

Martin Hoffmann

- opusklassiek.nl, November 2013

Bernardo Pasquini composed 28 sonatas written only in figured bass, the most curious and individual group in his output. Exactly half are for two harpsichords, almost all being in three movements, arranged Allegro-Andante-Allegro; the other half, for a single instrument, are in two to five movements. They have no obvious precedent. - The New Grove Encyclopedia of Music

De Italiaanse componist en klaviervirtuoos Bernardo Pasquini (1637-1710) is de *missing link* tussen Girolamo Frescobaldi (1583-1643) en Domenico Scarlatti (1685-1757). Hij was vooral actief in Rome, waar hij verschillende posities als organist vervulde, opera's en oratoria componeerde en samenspeelde met de vioolvirtuoos en componist Arcangelo Corelli. Op deze schijf maken we kennis met een wat wonderlijk fenomeen, dat desondanks zeer welkom is: sonates waarvan alleen de becijferde bas is uitgeschreven. Een becijferde bas – basso continuo – is precies wat het zegt: een

bastoon (C, D, enz.) met daarboven cijfertjes die aangeven hoe de ligging van het akkoord moet worden uitgevoerd. Het is een kunst om zoiets te kunnen lezen, en een nog veel grotere kunst om er muziek van te maken. In de jazz is het een doodnormale praktijk, maar daar wordt tevens geïmproviseerd op een melodie, en die ontbreekt bij Pasquini. Vandaar de slotopmerking in bovengenoemd citaat: nog nooit vertoond.

Een en ander had wat mij betreft wel iets helderder mogen worden uitgelegd in de toelichting die organist Luca Scandali schreef voor deze uitgave. Wat zich uitkristalliseert is het volgende: Pasquini maakte zich zorgen over de kunst van het uitwerken van een becijferde bas, een ambacht dat door Frescobaldi tot eenzame hoogte was gebracht. Dus schreef hij uit pedagogische overwegingen een verzameling sonates, veertien voor twee klavieren, en veertien voor één manueel. Een oefenboek voor aanstormende klaviervirtuozen in de zeventiende eeuw. Het logische gevolg is dat de helft van wat u op deze cd hoort niet van Pasquini is, maar van de beide mannen die hem volgespeeld hebben. Dat hebben ze knap gedaan – toen ik de achtergrond nog niet tot me had laten doordringen en alleen de muziek hoorde waande ik me in een Rome waar Frescobaldi op zoek was naar Corelli.

Voor de uitvoering van de veertien driedelige sonates hebben Scandali en Jourdan een aardige oplossing gevonden, door ze afwisselend op twee orgels of op orgel en klavecimbel te laten horen. In bovengenoemde Basilica bevinden zich twee vrijwel identieke orgels van twee verschillende bouwers. Het zijn eenklaviers instrumenten uit de achttiende eeuw die zich tegenover elkaar bevinden, *In Cornu Epistolae* (epistelorgel), en *In Cornu Evangelii* (evangelieorgel). Een genot om die beide orgeltjes met elkaar in dialoog te horen, in een ideale akoestiek. De combinatie orgel met klavecimbel vereist kunstgrepen – het klavecimbel is nu eenmaal niet opgewassen tegen het orgel, en al helemaal niet in een basiliek. Dat brengt met zich mee dat het luisterperspectief op deze opname wisselt per bezetting. Dat doet niets af aan de prestatie van Scandali en Jourdan, waarbij je je best mag afvragen hoeveel Pasquini we nu eigenlijk te horen krijgen. Het is een beetje als *Sketches of Spain*. Zijn die nu van Joaquín Rodrigo of van Miles Davis?

Siebe Riedstra

- musicweb-international.com, April 2014

Bernardo Pasquini was generally considered the most brilliant keyboard player in Italy in the second half of the 17th century, comparable with Frescobaldi in the first half. He was born in Pistoia and moved to Rome in 1650. Here he spent the rest of his life, although he made various appearances abroad. He performed for Louis XIV in Paris and at the imperial court in Vienna during the reign of Leopold I. His reputation crossed the borders of Italy: he attracted many pupils from all over Europe, such as Johann Philipp Krieger and Georg Muffat.

In Rome he played a key role in musical life and enjoyed the patronage of Queen Christina of Sweden and the Cardinals Orroboni and Pamphili. He regularly worked together with Arcangelo Corelli who also was the leader of the orchestra in a performance of one of Pasquini's operas. In 1706 Pasquini and Alessandro Scarlatti became members of the Arcadian Academy, founded in 1690. He wrote a considerable number of vocal works, especially operas and oratorios. Unfortunately most of the latter are lost.

Despite his reputation as a keyboard player and composer few of his keyboard works have been published during his lifetime. In the 1960s the first edition of his complete output in this department was printed. It shows great variety in forms: suites of dances, partite (sequences of variations), passacagli and toccatas, clearly influenced by Frescobaldi.

Pasquini also wrote two treatises, one of them lost. It is quite possible that the sonatas which are the subject of this disc were written as educational material. Pasquini wrote two sets of fourteen sonatas each, for one and two keyboards respectively. Instead of writing them out he provided only basso continuo lines which have to be worked out during performance. The sonatas for two keyboards have been recorded before by Attilio Cremonesi and Alessandro de Marchi (Symphonia, 1992); I

am not aware of any recording of the sonatas for one keyboard. The fact that the players have to work out the bassi continui themselves obviously results in varying performances.

A comparison between the timings shows quite a few differences. More importantly - and making this disc a valuable alternative to the Symphonia disc - is the choice of instruments. Cremonesi and De Marchi played two harpsichords; Scandali and Jourdan play most of the sonatas at two large organs from the 18th century. Many Italian churches of that time had two organs at the opposing sides of the choir: one on the 'epistle side', and therefore called the 'Epistle organ', and one at the 'gospel side' - the 'Gospel organ'. This allows a dialogue between the two instruments which is especially effective if one listens with headphones. These two organs in the Basilica di Santa Maria della Misericordia in Sant'Elpidio a Mare date from 1757 and 1785 respectively. The former was built by Pietro Nacchini, the latter by the famous organ builder Gaetano Callido. This organ was not originally constructed for this church, but first placed in the Benedictine nunnery. Both instruments are in unequal tuning which manifests itself regularly during performance, and which makes them all the more interesting and spicy. Also interesting is the combination of one of the organs with the harpsichord. The latter is a copy of an instrument built in 1789 by Ignazio Mucciardi which is part of the collection of Luigi Ferdinando Tagliavini in Bologna.

I am happy with the Symphonia disc, but I am also glad to add this disc to my collection. Not only do the two organists deliver inspired and sparkling performances, the organs produce a gorgeous sound, thanks to the variety of registers which the two artists have used. This disc offers more than 70 minutes of pure joy. Don't miss it.